

Türkiye'nin Göç Yönetim Süreci ve Jandarmanın Dönüşümü

Process of Turkey's Migration Management and Gendarmerie's Adaptation

Yusuf KÜÇÜKBAŞOL*

Haydar PEKDOĞAN**

Öz

Türkiye bulunduğu coğrafi konum nedeniyle geçmişten günümüze, Asya'dan Avrupa'ya göç açısından en kolay ve kritik ulaşım yollarından birisi olmuştur. Avrupa'ya geçmek için yasadışı göçle mücadelede ilk müdahale kuvveti olan Jandarma Genel Komutanlığı'nın hem hukuki hem de insani görev ve sorumluluğu çok büyüktür. Özellikle Jandarmanın gerek yapılanma gerekse mücadele teknikleri açısından zaman içinde sürekli kendilerini yeniledikleri ve suçluların geliştirdikleri tekniklere paralel gelişim gösterdiği muhakkaktır. Müdahale sonrası göçmenlerin iskân ve iaşesi ile sınır dışı edilmeleri için sevk ve nakilleri sürekli sıkıntılı süreçler olmuştur. Ortadoğu'da patlak veren iç savaşlardan en önemlisi ve halen devam ediyor olması nedeniyle Suriye'dir. Komşumuz olan Suriye'den Türkiye'ye gelen insanlar kitleler halinde yasa dışı geçiş faaliyetinde bulunmakta ve kolluk kuvvetleri tarafından yakalandıkları zaman kendi ülkelerinde savaş olması nedeniyle sığınmacı statüsü elde etmektedirler. Makalemizde 90'lı yıllardan bugüne Türkiye'de yasa dışı göçle ilgili hem mevzuat hem de teşkilatlanma değişikliklerine değinilecek Jandarmanın bu süreçte yaşadıkları zorluklar ile yeniden yapılanma çalışmalarına yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Göç İdaresi, Jandarma, Yasa dışı Göç.

Abstract

Due to geographical location of Turkey from past to present, has become one of the easiest and most critical transportation routes from Asia to Europe in terms of immigration. Especially because of wars that started between countries and civil wars in the Middle East in the 1990s, the people seek new countries to be refuge in them and the consequent Turkey assumed as a bridge between Asia and Europe, faced with many illegal immigration. The first intervention forces to fight illegal immigration to Europe, Gendarmerie General Command have both the legal and human duties and responsibilities, are enormous. It is certain that Gendarmerie has evolved in parallel with the techniques developed by the criminals and has developed their fighting techniques in the course of time. After the intervention, resettlement, transportation of the immigrants have been troublesome processes for the organizations. Especially Syrian civil war is the most important war because is still continuing. The mass of people in illegal migration activities, coming from Our neighbor Syria to Turkey, captured by law enforcement and has to get refugee status in Turkey because of the war.. In our statement restructuring efforts with the challenges faced by Gendarmerie in this process will be given and referred to from the 90s today to illegal immigration-related legislation as well as organizational changes in Turkey.

Keywords: Migration Administration, Gendarme, Illegal Migration.

Giriş

Türkiye içinde bulunduğu coğrafi konum itibarıyla Asya ve Avrupa kıtaları arasında köprü görevi görmesi ve Ortadoğu'da uzun süredir devam eden iç savaşlar nedeniyle ülkelerinden daha güvenli bölgelere göç etmek zorunda kalan insanların geçiş güzergahı olmuştur. Özellikle 2011 yılında başlayan Arap Baharı ile birlikte başlayan süreçte Türkiye üzerindeki göç yoğunluğu ciddi boyutlara ulaşmıştır. İlk defa milyonları bulan toplu göçlerle karşılaşan Türkiye, gerçek anlamda sorunlara çözüm bulacak göçle ilgili ciddi yapısal değişikliklere gitme zorunluluğu hissetmiştir. Bu çalışmamızda Türkiye'nin göçten kaynaklı sorunların üstesinden gelebilmesi için mevzuat ve kurumlarındaki yapı değişikliklerine değinilecek, bu süreçte Jandarma Genel Komutanlığı'nın dönüşümden bilgi verilecektir. Bu

* Dr.,Işıklar Jandarma Astsubay Meslek Yüksekokulu Plan Program Şube Müdürlüğü,
yusufkucukbasol@gmail.com

** Dr.,Jandarma Genel Komutanlığı, captainman79@hotmail.com

yapı ve mevzuat değişikliklerinin, ihtiyacı ne oranda karşıladığı, hangi sorunların devam ettiği ve ne yapılması gerektiği üzerinde durulacaktır.

Göç Terimleri Sözlüğü'ne göre Göç; Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek veya süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri olarak tanımlanmakta ve buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler de dâhil edilmektedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2018).

Sosyolojik bir olgu olarak göç; Dünya'da teknolojinin gelişmesi, ulaşım ve iletişim imkanlarının artması, artan yoğunluktaki çatışmalar, yoksulluk ve küreselleşmedeki değişime paralel olarak artan bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlanmaktadır (Tuzcu ve Bademli, 2014:56-57)

Göç'ü Dünyanın herhangi bir bölgesinde, içinde bulunduğu durum ve ortamdan memnun olmayan insanların kendilerine daha iyi koşullar sağlayacağını düşündüğü bölgelere, sürekli veya önceki yaşadığı bölgedeki şartlar düzene girinceye kadar geçici yerleşmesi olarak da tanımlayabiliriz.

Özellikle üçüncü dünya ülkeleri olarak adlandırılan ülkelere, büyük ekonomik krizler, alışılmadık yoksulluk, insan hak ve özgürlüklerini ihlal eden yönetimler, iç savaşlar ve yaygın terör eylemlerinin olduğu ülke vatandaşları, hayat standartlarının daha yüksek olduğu ülkelere göç etme eğilimi göstermektedir. Coğrafi konumu itibarıyla Türkiye, Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında kavşak durumunda bulunması, Türkiye'nin komşu ülkelerinde düzensizliklerin aşırı ve sürekli olması, Türkiye'nin coğrafi yapısı gibi etkenler ülkeyi göç konusunda ana güzergâhlardan biri haline getirmektedir.

Türkiye, özellikle 2011 yılından itibaren, Avrupa ülkelerine yönelen, özellikle Suriye, Afganistan, Irak ve Pakistan kökenli yasa dışı göçmenlerin ana geçiş güzergâhı olmuştur. 2016 yılında toplam yakalanan yasa dışı göçmen sayısı 174.466'dır. Suriye vatandaşları 69.755 kişi ile ilk sırada yer alırken, bunu Afganistan vatandaşları 31.360 kişi ile ikinci sırada, Irak vatandaşları 30.947 kişi ile üçüncü sırada Pakistan vatandaşları ise 19.317 kişi ile dördüncü sırada takip etmektedir (GİGM, 2016, s.58). Yasadışı göç olayları genellikle kara ve deniz yolu kullanılarak gerçekleşmektedir. Türkiye'nin kara sınırlarının toplam uzunluğu 2.949 km.dir. En uzun kara sınırimız Suriye ile 911 km iken bunu 560 km ile İran, 384 km ile Irak, 328 km. ile Ermenistan, 276 km. ile Gürcistan, 269 km.ile Bulgaristan, 203 km. ile Yunanistan, 18 km. ile Nahcivan izlemektedir. Türkiye'nin deniz sınırı ise toplam 8.333 km uzunluğundadır.

3497 sayılı Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun'da kara sınırlarını korumak ve güvenliğini sağlamak görevi Kara Kuvvetleri Komutanlığına verilmiş olmakla birlikte, 2012 yılında sınırların tamamının Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na fiilen devralınmasına kadar olan süreçte Doğu ve Güneydoğu sınırlarının korunması, kaçakçılığın önlenmesi ve güvenliğinin sağlanması görevi 6815 sayılı Sınır, Kıyı ve Kara Sularımızın Muhafaza ve Emniyeti ve Kaçakçılığın Men ve Takibi İşlerinin Dâhiliye Vekâletine Devri Hakkında Kanuna göre Jandarma Genel Komutanlığı'na yerine getirilmiştir.

Kara sınırlarının korunması ve güvenliğinin sağlanması, Kara Kuvvetleri Komutanlığına bağlı sınır birliklerince, deniz sınırlarının korunması ise Sahil Güvenlik ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığı birliklerince sağlanmaktadır. Sınır ve gümrük kapılarında ise Emniyet Genel Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü'ne bağlı birimler görev yapmaktadır. Türkiye yüzölçümünün büyük bölümünün Jandarma sorumluluk bölgesi olması ve yasadışı geçişlerin kırsal ve ıssız bölgelerde meydana gelmesi nedeniyle Jandarma kuvvetlerine büyük iş düşmektedir.

Türkiye yasadışı göçle hem ulusal hem de uluslararası alanda mücadele vermektedir. Yurt içinde etkin tedbirleri almakta, yurt dışında ise diğer ülkelerle göç konusunda sorunların tespiti, ortak mücadele, bilgi alışverişi ve işbirliği faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Yakın Zamana Kadar Türkiye’de Uygulanan Göç Yönetimi

Türkiye’de Göç Yönetimi konusunda en yetkili kurum İçişleri Bakanlığı’dır. Göç konusunda ilk mevzuat ise 1934 tarihinde çıkarılan ve 2510 sayılı İskân Kanunu’dur. Bu kanunda çeşitli göçmen türlerini tanımlanmış olmakla birlikte soydaş odaklı düzenlemelerle sınırlı bir yapı öngörülmüştür. Bu kanun 2006 yılında yapılan değişikliklerle birlikte 5543 sayılı İskân Kanunu adını almıştır. Türkiye’de 2013 yılında çıkarılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na kadar olan süreçte İskân Kanunu kapsamı dışında kalan yabancılara ilişkin iş ve işlemler ise dar kapsamlı olan ve yasadışı göçmenlerle ilgili sınır dışı etme haricinde herhangi bir uygulama öngörmeyen 1950 yılında çıkarılmış olan 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ile yürütülmüştür (Göç Raporu, 2016, s.23)

İçişleri Bakanlığı’na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde bulunan Emniyet ve Jandarma Karakollarınca 5682 ve 5683 sayılı kanuna göre yasal işlemler yapılmaktadır. Her iki kanunda da yabancıların Türkiye’ye yasal yollardan girişi ve ülke içerisinde ikamet ve çalışma esasları düzenlenmiştir. Bu kanunlara göre Türkiye’ye yasadışı yollardan giren göçmenler hakkında ayrıntılı bir düzenleme bulunmadığından, yakalandıklarında haklarında sınır dışı işlemi yapılmıştır. Denizlerde ve kara sınırlarımız içinde yakalanan göçmenler Jandarma veya Polis Karakollarında kimliklerinin tespit edilmesi, tercüman eşliğinde ifadelerinin ve parmak izlerinin alınması, doktor raporlarının alınması işlemleri tamamlanmıştır. İşlemleri tamamlanan göçmenler İl Emniyet Müdürlüğü, Yabancılar Şube Müdürlüklerine teslim edilmiş ve sınır dışı işlemleri buralarda yapılmıştır.

Göçmenlerin sayıca çok oldukları zamanlarda ise bu işlemler zaman almış, özellikle tercüman bulmakta zorluklar yaşanmış, karakollarda iskân ve iâşesi sıkıntılar yaratmıştır. Yasadışı göç olayları genellikle Türkiye’nin batı sınırı ve aynı zamanda turizm bölgesi olan Ege bölgesinde ağırlık kazanmıştır. Yakalanan göçmenler Arap ülkelerinden geldiği için Arapça bilen tercüman bulmakta zorluk çekilmiştir. Göçmenlerin üzerinde çoğunlukla kimlikleri bulunmamış, kimlik tespit işlemleri sağlıklı bir şekilde yerine getirilememiştir. Göçmenlerin parmak izleri o zamanki şartlarda yeterli teknolojinin olmaması nedeniyle sağlıklı alınamamış ve parmak izleri veri tabanına çoğu zaman yüklenememiştir.

İskân için yeterince büyük nezarethanelerin olmaması nedeniyle göçmenler, erlerin yemekhanelerinde topluca muhafaza edilmiş ve kaçmalarını engellemek için nöbet sistemi kurulmuştur. Göçmenlerin beslenmeleri çoğu zaman sorun olmuş, genellikle kaymakam ve belediye başkanlarının desteği ile sağlanmıştır. Göçmenlerin Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesine nakledilmeleri ise sayıca fazla olmalarından dolayı yine kaymakam ve belediye başkanlarının desteği ile olmuştur. İşlemleri tamamlanan göçmenler Emniyet Müdürlüklerinin Yabancılar Şubesine teslim edildiğinde ise sınır dışı edilene kadar iskân ve iâşe konusundaki sıkıntılar tekrar etmiştir. Özellikle çok sayıda göçmeni iskân edecek ve aynı zamanda kaçmalarını engelleyecek tedbirlerin alınması gerek jandarma gerek emniyet teşkilatı açısından hep sıkıntılı süreçler olmuştur. Göçmen kaçakçılığı konusunda yasal mevzuatlarda

idari para cezaları öngörölmüş, verilen hapis cezaları ise genellikle para cezasına çevrilmiştir. Bu cezaların caydırıcı olmaması göçmen kaçakçılığını önleyememiştir.

2000’li yılların başında Türkiye göçmen kaçakçılığı suçunu 9 Ağustos 2002 yılında 4771 Sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’la 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’na eklemiştir. Uzun yıllar boyunca suç olarak tanımlanmamış göçmen kaçakçılığının karşılığında çeşitli kanunlarda öngörölen yaptırımlar genellikle para cezası ya da paraya çevrilebilen hapis cezası olmuştur. Bu cezalar da sınırlı kaldığından yeterince caydırıcılık sağlamamıştır. Eski Türk Ceza Kanunu(mülga)’na eklenen 201/a maddesi göçmen kaçakçılığı suçu ile göçmen kaçakçılığının cezalandırılmasına ilişkin yasal düzenleme getirilmiştir. Bu maddeye göre yabancı devlet uyruğunda bulunan, vatansız olan veya Türkiye’de yetkili mercilerce daimi olarak ikamet etmelerine izin verilmeyen kişileri doğrudan veya dolaylı olarak çıkar sağlamak amacıyla Türkiye’ye sokmaya, ülkede kalmalarına imkân tanımaya ve yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmasını sağlamaya göçmen kaçakçılığı denilmiştir. Bu suçu işleyenlere fiilleri başka bir suç oluştursa bile iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası verilmektedir. Bu suçların işlenmesinde kullanılan araçlar ise müsadere edilmektedir (Mülga 765 sy. TCK). Yapılan bu değişiklik ile bir nebze olsa göçmen kaçakçılığı suçu caydırıcılık kazanmıştır.

Türkiye 2003 yılında “Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi(Palermo Sözleşmesi)” ve bu sözleşmede ek olan “İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol”ü imzalamıştır. Bu bağlamda, Türkiye göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçlarına ilişkin tanımları geniş anlamda kabul ederek, ceza kanunundaki ilgili suçları da Palermo Sözleşmesi ve ekli Protokolüne uyumlu hale getirmiştir(Yıldız, 2017, s.31). Bu protokol özellikle kadın ve çocukların korunmasına önem vermiş, insan ticaretini önlemek ve mağdurlarını korumak amacıyla taraf devletler arasındaki işbirliğini geliştirmeyi amaç edinmiştir (Sınıraşan...kanun, 2003, md.2).

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu’nda bu suç 79. maddede tanımlanmış ve daha önceki kanundaki yaptırımlar ağırlaştırılarak yeniden düzenlenmiştir. Bu maddeye göre daha önce 765 sayılı Türk Ceza Kanunu(mülga) eklenen göçmen kaçakçılığı tanımı bu kanunda da aynen korunarak göçmen kaçakçılığı suçunun cezası üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası olarak değiştirilmiş ve suç bir örgüt faaliyeti olarak işlendiği takdirde cezalar yarı oranında artırılmıştır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün Kurulması ve Göçmenlerle İlgili Uygulamalar

Türkiye yıllardır ihmal ettiği göç yönetimi alanında etkin ve verimli bir göç politikası oluşturmuş ve süreci iyi yönetmeye çalışmaktadır. Türkiye, özellikle 2011 Nisan ayında başlayan “Arap Baharı” ve akabinde Ortadoğu ülkelerinde patlak veren iç savaşlar neticesinde ortaya çıkan toplu göçlerin dışı açılan ilk kapısı olmuştur. Bu durum uzun yıllar ihmal edilen etkin bir göç politikasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu kapsamda İçişleri Bakanı tarafından da Türkiye’nin göç ve mülteci politikasının ana esasları dile getirilmiştir[†] (GİGM, 2017).

2001 yılında Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesi ve Türkiye tarafından hazırlanan Avrupa Birliği (AB) Müktesebatının Üstlenilmesine

[†] İçişleri Bakanı Süleyman SOYLU Türkiye’nin göç ve mülteci politikasının 3 esasa dayandığını, bu esasların “kapımıza gelmiş insanları geri çevirmemek, onları zulüm ve ölüm tehlikesi geçmeden geldikleri yere göndermemek ve göçü kontrollü bir şekilde yönetmek” olduğunu belirtmiştir.

İlişkin Türkiye Ulusal Programı’nın kabul edilmesiyle birlikte, düzensiz göç de dâhil olmak üzere, ulusal mevzuatın göç ve sığınma konularında AB Müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi amaçlanmış (Jandarma Dergisi, 2017, s.28) bu doğrultuda etkin bir göç politikası belirlenmesi ve dağınık olan kurumsal ve hukuki yapının derli toplu hale getirilmesi için 2013 Nisan ayında “6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)” çıkarılmıştır. Bu kanun çerçevesinde göç ile ilgili politika ve stratejileri hayata geçirmek, göç ile ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğini sağlamak, göçmenlerin Türkiye’de kalmaları, Türkiye’den kendi ülkelerine veya üçüncü bir ülkeye çıkmaları ve sınır dışı edilmeleri, uluslar arası koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ile 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun bir çok maddesi yürürlükten kaldırılmıştır (YUKK, md.124).

YUKK uygulama esaslarını belirlemek amacıyla 17/03/2016 tarihli ve 29656 sayılı resmi gazetede yayınlanan “Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” çıkarılmıştır.

2005 yılının Mayıs ayında insan ticareti mağdurlarına yardım amacıyla acil iletişim hattı olarak faaliyetine başlayan 157 numaralı ihbar hattı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından devralınması ve hizmet ağının genişletilmesiyle 20 Ağustos 2015 tarihi itibarıyla Yabancılar İletişim Merkezi adıyla hizmet vermeye başlamıştır (YİMER 157).

Mülteci ve Sığınmacı Tanımları

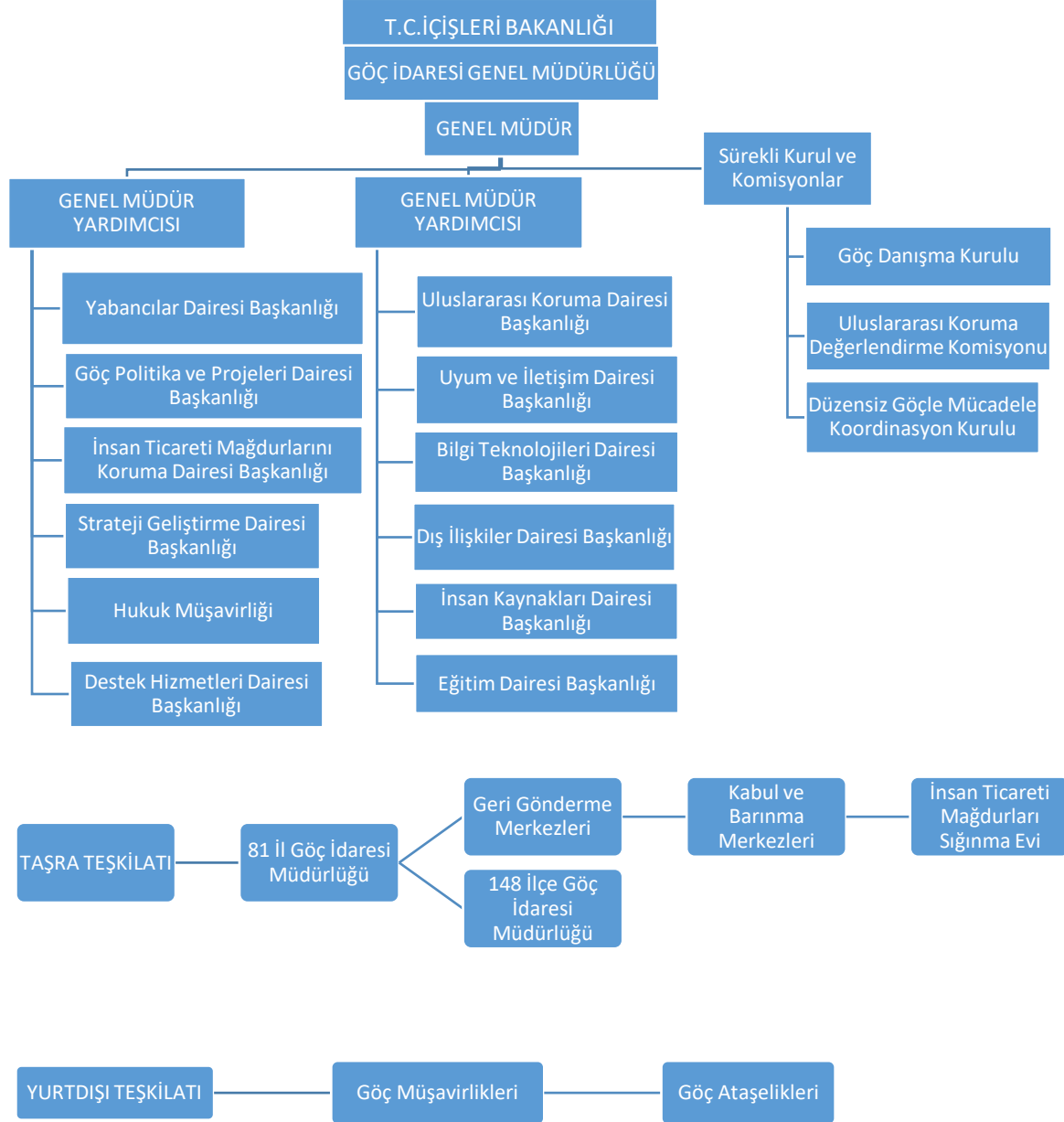
Ülkesinde kimliği, inancı, ırkı, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba aidiyeti veya ideolojik düşünceleri dolayısıyla hayatı veya özgürlüğü risk altında bulunan insanlar genelde ülkelerini terk etme eğilimi göstermektedir. Kendi ülkesinden ayrılıp başka bir ülkenin koruması altına girmek istemesi nedeniyle öne sürdüğü iddiaların doğruluğunun tespit edilmesine kadar geçen süre içerisindeki durumuna sığınmacı, bu iddiaların doğru olduğu tespit edildikten sonraki süre içerisindeki durumuna ise mülteci denilmektedir. (İncili ve Akdemir, 2016, s.119) Mülteci olabilmesi için hem iddialarının doğru hem de ülke tarafından başvurusunun kabul edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla mülteci kavramı; “başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişi” (Tunç, 2015, s.32) olarak daha kapsamlı bir tanımdır.

Fakat Türkiye, 1951 tarihli Cenevre’de imzalanan “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme”yi onaylamış ve “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü”ne çekinceler koyarak kabul ettiğinden dolayı Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle iltica talebinde bulunanlara mülteci statüsü vermektedir. Bu nedenle Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenler mülteci olarak kabul edilmemektedir.

Türkiye’de, 11 Nisan 2013 yılında çıkarılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu bireysel olarak ülkeye sığınan ve iltica talebinde bulunarak mülteci olmak isteyenler açısından yararlı olmuş fakat toplu olarak göç eden Suriyelilere ilişkin boşluk ancak kanunda belirtilen “Geçici Koruma Yönetmeliği”nin 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmesiyle giderilmiştir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na göre acil veya geçici korunmak amacıyla kitlesel olarak ülkemiz sınırlarına gelen veya sınırlarımızı geçen, ülkelerine dönme imkanı olmayan yabancılara geçici koruma sağlanabilmektedir (YUKK madde 91). Bu statü ile göçmenlere uzun süreli kalış, zorla geri gönderilmeme ve zorunlu ve acil ihtiyaçların karşılanmasını da içeren koruma ve yardım sağlanmaktadır (Soyupek, 2016, s.182-183).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulması ile bu alandaki önemli bir boşluk doldurularak etkin bir göç politikası oluşturulmaya başlanmıştır. Henüz yeni kurulmasına rağmen gerek kısa sürede teşkilatlanması, gerekse uyguladığı plan ve projeler açısından çok önem taşımaktadır. Göç politikası, göç konusunda kalıcı ve uzun soluklu çözüm üretebilmenin temel taşıdır. İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün teşkilat şeması şekil-1 de gösterilmektedir.

Şekil 1: Göç idaresi genel müdürlüğü teşkilat yapısı (www.goc.gov.tr)

6458 sayılı YUKK kapsamında, 11 Nisan 2014 tarihinde Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bütün işlemler ile tutulan dosya, yazılı ve elektronik ortamdaki kayıt ve diğer dokümanlar, bilgi sistemleri, elektronik projeler ve veri tabanları Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne devredilmiştir (İEM, 2018).

Türkiye’de Bulunan Sığınmacılar

Türkiye, uyguladığı açık kapı politikası ile 28 Nisan 2011 tarihinden itibaren Suriyeli göçmenlere geçici koruma sağlayarak ülkeye girmelerine izin verilmiştir. Dünyada en fazla göçmeni bulduran ülkelerin başında 4,3 milyon göçmenle Türkiye yer almaktadır.

Tablo 1: Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler (www.goc.gov.tr. -22.03.2018 itibarıyla)

Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler	
2018	3.561.707
2017	3.426.786
2016	2.834.441
2015	2.503.549
2014	1.519.286
2013	224.655
2012	14.237
2011	0

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere 2011 yılında Türkiye’de geçici koruma kapsamında hiçbir Suriyeli bulunmaz iken 2013 yılında ikiyüz bini aşmış, 2014 yılında birbuçuk milyon, 2015 yılında iki buçuk milyon, 2018 yılına geldiğimizde toplam Suriyeli sayısı üç buçuk milyonu aşmıştır. Dolayısıyla Suriye’de baş gösteren iç savaş neticesinde, kısa sürede çok sayıda insan ülkelerini terk ederek Türkiye’ye sığınmıştır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)’nin 2018 yılı verileri incelendiğinde bölge ülkeleri içerisinde diğer ülkelere oranla en çok Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de geçici koruma altında bulunduğu görülmektedir.

Tablo 2: Suriyeli mültecilerin ülkelere göre dağılımı (http://data2.unhcr.org.)

Ülke Adı	Suriyeli Mülteci Sayısı
Türkiye	3.572.565
Lübnan	991.917
Ürdün	659.063
Irak	248.092
Mısır	128.034
Diğer	33.545
Toplam	5.633.216

Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin sayısının diğer ülkelere kıyasla çok olmasının sebebi uygulamakta olduğu “Açık Kapı” politikasıdır. Bu politika sebebiyle hem bölgesinde hem de Avrupa ülkeleri arasında en çok Suriyeli Türkiye’de barınmaktadır.

17 Mart 2016 tarihinde “İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik” çıkarılmış, 29 Nisan 2017 tarih ve 690 sayılı kanun hükmünde kararname uyarınca, YUKK’a eklenen bir maddeyle göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesinde kullanılan araçlara, el konulacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda göçmen kaçakçılarına verilecek ağır cezaların yanında, suçun işlenmesinde kullanılan taşıtlar ve bu fiil

nedeniyle elde edilen maddi menfaatlerin müsadere edilmesi kaçakçıların elde ettikleri kazancın düşürülmesinde önemli bir araçtır (Yıldız, 2017, s.37).

Kabul ve Barınma ile Geri Gönderme Merkezleri

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 58 ve 95 inci maddelerine dayanılarak 22 Nisan 2014 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne bağlı Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik çıkartılmıştır.

Türkiye’de bulunan göçmenlerin yüzde 6,95’i bu yönetmelik ile kurulan kabul ve barınma merkezlerinde yaşamaktadırlar. Kabul ve barınma merkezleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kurulmakta ve valiliklerce(il müdürlüğü) tarafından doğrudan veya dolaylı işletilmektedir. Buralara gönderilen göçmenlerin beslenme, barınma, sağlık, sosyal ve diğer ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Kabul ve Barınma Merkezleri Yönetmeliği, md.3).

Bu geçici barınma merkezlerinin başlıcaları Şanlıurfa, Adana, Kilis, Gaziantep, Kahramanmaraş, Hatay, Osmaniye, Malatya, Adıyaman ve Mardin’de bulunmakta olup sayısı toplam 22’dir. Bu geçici barınma merkezleri 220.754’ü Suriyeli, 6321’i Iraklı olmak üzere toplam 227.075 göçmeni ağırlamaktadır (GİGM, 2018).

Geçici barınma merkezlerinde yaşayan göçmenlere barınma, gıda, eğitim, sağlık, suya erişim gibi imkânlarda sunulmaktadır. Geçici barınma merkezleri dışında yaşayanlar ise kayıt yaptırılmaları halinde sadece sağlık hizmetleri ve ilaçlara ücretsiz erişim hakkına sahip olabilmektedirler (ORSAM, 2015, s.12-13).

Türkiye’de kolluk tarafından yakalanan ve işlemleri tamamlanan göçmenler geri gönderme merkezlerine teslim edilmekte, sınır dışı edilene veya geçici barınma merkezlerine gönderilene kadar geri gönderme merkezlerinde barınmaktadırlar.

Tablo 3: Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin kabul ve barınma merkezlerine göre dağılımı (www.goc.gov.tr. -22.03.2018 itibarıyla)

Kabul ve Barınma Merkezleri	Toplam
Şanlıurfa	80.552
Gaziantep	24.093
Kilis	25.003
Kahramanmaraş	17.245
Mardin	2.765
Hatay	17.232
Adana	26.969
Adıyaman	9.068
Osmaniye	14.697
Malatya	9.451
Toplam	227.075
Merkezler Dışında Kalan Suriyeli Sayısı	3.334.632
Ülkemizde Bulunan Toplam Suriyeli Sayısı	3.561.707

Hâlihazırda 12276 kişi kapasiteli 19 geri gönderme merkezi faaliyettedir.14 geri gönderme merkezinin açılması planlanmaktadır. Fakat Türkiye’de bulunan üç buçuk milyon Suriyeliden iki yüz otuz bin Suriyelinin kabul ve barınma merkezlerinde misafir edilmekte ve

her türlü kayıtları tutulmaktadır. Fakat üç milyonu aşkın Suriyeli ülke içinde yaşamaktadır. Bu denli çok sayıda göçmenin ülke içinde kontrolsüz şekilde yaşaması gerek güvenlik gerekse sosyal açıdan sıkıntılar yaratmaktadır.

Tablo 4: Geri gönderme merkezlerinin mevcut kapasitesi (www.goc.gov.tr -22.03.2018 itibariyle)

Geri Gönderme Merkezleri	
Adana	80
Antalya	170
Aydın	564
Çanakkale	400
Edirne	500
Erzurum1	750
Erzurum2	750
Gaziantep	750
Hatay	192
İstanbul (Silivri)	270
İstanbul (Binkılıç)	120
İzmir	750
Kayseri	750
Kırklareli	750
Kocaeli	250
Muğla	88
Van	392
Van (Kurubaş)	750
Osmaniye(Düziçi)	4000
Toplam	12276

6735 sayılı Uluslar arası İş Gücü Kanunu ile yabancıların çalışmaları kontrol altına alınmış, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda yapılan değişikliklerle bir Türk Vatandaşı ile evlenen yabancı uyruklu kadının Türk vatandaşlığını doğrudan kazanması kaldırılarak, vatandaşlığın kazanılabilmesi için en az üç yıl evli kalınması ve evliliğin devam etmesi şartı getirilmiştir. 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu/Kara Ulaştırma Yönetmeliği ile kaçak insan taşımacılığı ve ticareti ve diğer bazı suçlar nedeniyle yargı organları tarafından verilmiş ve kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunan Taşıma Yetki Belgesi Sahiplerinin yetki belgelerinin iptal edilmesi hükme bağlanmıştır (Jandarma Dergisi, 2017, s.29).

Türkiye ile AB arasında 16 Aralık 2013 tarihinde “Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma” imzalanmış, 16 Nisan 2014 tarihli Resmi Gazete 'de yayımlanan 2014/6 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Türkiye- AB Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanması esnasında tüm kamu kurum vekuruluşlarının Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne göçmenlerle ilgili her türlü desteği sağlaması konusunda gerekli talimatlar verilmiştir(Başbakanlık Genelgesi, 2014/6). Anlaşma kapsamında Türkiye'den AB'ye yasadışı yollarla giden Türk veya üçüncü ülke vatandaşları ile AB'den Türkiye'ye yasadışı yollarla gelen üçüncü ülke vatandaşlarının anlaşmada belirlenen kurallar dâhilinde karşılıklı değişimini öngörmektedir (AB Bakanlığı, 2018).

Türkiye, ülkesi üzerinden, Danimarka ve İrlanda dışındaki tüm AB ülkelerine yasa dışı yollarla giden üçüncü ülke vatandaşlarını Anlaşma yürürlüğe girdikten 3 yıl sonra geri almaya başlayacağı kararlaştırılmıştır. Anlaşmanın 1 Haziran 2016 itibarıyla yürürlüğe girmesi kararı alınmıştır. Fakat Türkiye, Avrupa Birliği'nin Türk vatandaşlarına vizesiz geçiş için “Vize Serbestisi” konusunda yaptığı, “Terör yasalarını değiştirin” baskısının ardından, serbest

dolaşım konusunda karar almaması üzerine Geri Kabul Anlaşmasını “AB’nin anlaşmadan doğan ödevlerini yerine getirmedeği” gerekçesiyle “idari tedbir” koyarak uygulamamıştır (Akşam Gazetesi, 2016).

18 Mart 2016 tarihinde alınan “Türkiye-Avrupa Birliği Zirvesi Kararları”[‡] kapsamında ve 2001 yılında imzalanmış olan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Suçla, Özellikle Terörizm, Örgütlü Suçlar, Yasadışı Uyuşturucu Madde Ticareti ve Yasadışı Göçle Mücadele Anlaşmasının 8. Maddesinin Uygulanmasına Dair Protokol” çerçevesinde düzensiz göçmenlerin Yunanistan’dan Türkiye’ye geri alım işlemleri yerine getirilmiştir (J.Gn.K.lığı, 2018).

Buna anlaşmaya göre, Türkiye kendi topraklarından Yunan adalarına geçtiği kanıtlanan göçmenleri geri kabul edecektir. Suriyeli olmayanların Türkiye tarafından ülkelerine iade edilmesi için işlem yapılacak, Suriyeli olanlar ise Türkiye’deki kamplara yerleştirilecek ve her birine karşılık kayıtlı Suriyeli sığınmacılardan biri AB ülkelerine gönderilecektir. Değişimi yapılacak Suriyeli sığınmacı sayısı ilk etapta 72 bin kişi olarak öngörülmektedir. Geri kabul ve değişim işlemlerinin masrafları AB tarafından karşılanacaktır (Radikal Gazetesi, 2016).

Anlaşma Haziran 2018 tarihine kadar uygulanmış bu tarihten sonra ise Türkiye tarafından tek taraflı olarak askıya alınmıştır.[§]

Yasadışı göç konusunda risk teşkil eden giriş yasağı düzenlenmiş yabancıların uçuşlarını engelleme, giriş yasağı kararı alma ve yasadışı göçü kaynağında engellemeyi mümkün hale getiren, uçuş ve rezervasyon bilgilerinin (API/PNR) toplandığı “Türkiye Yolcu Bilgi Sistemi kurulmuştur.

Kurumlar arası koordine ve işbirliğinin sağlanabilmesi amacıyla, yabancıların sınır dışı edilmeleriyle ilgili olarak; GİGM, Genel Kolluk ve İl Göç İdaresi Müdürlüklerinin çalışma ve işbirliği esaslarını belirleyen İçişleri Bakanlığı’nın “Sınır dışı Etme İşlemlerine İlişkin Uygulama Talimatı” konulu 2015/15 sayılı genelgesi ile ”Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancılarla İlgili Yapılacak İş ve İşlemlerin Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslar”ı düzenleyen İçişleri Bakanlığı’nın 2016/8 sayılı genelgesi yayımlanmıştır (Jandarma Dergisi, 2017, s.29).

Göç Yönetiminde Jandarma Genel Komutanlığı’nın Dönüşümü

2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve göçmenlerle ilgili bütün yetki ve sorumluluk tek merkezde toplanmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün talebi ve J.Gn.K.lığının onayı ile 13 Temmuz 2013 tarihinden itibaren, kurumlar arası koordinasyonun sağlanması amacıyla, Göç İdaresi İrtibat Subayı olarak bir personel görevlendirilmiştir (J.Gn.K.lığı, 2018, s.11).

[‡] Türkiye –Avrupa Birliği Zirvesi Kararları Madde 1; 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla Türkiye’den Yunan adalarına geçen tüm yeni düzensiz göçmenler Türkiye’ye iade edilecektir. İade işlemi, AB hukukuna ve uluslararası hukuka tam olarak uygun şekilde gerçekleştirilecek; hiçbir surette toplu sınır dışı etme işlemi olmayacaktır. Türkiye ve Yunanistan, AB kurumlarının ve ajanslarının da desteğiyle, irtibatın sağlanması ve ikili düzenlemelerin sorunsuz bir şekilde işleyişinin kolaylaştırılması amacıyla, 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla, Türk görevlilerin Yunan adalarında, Yunan görevlilerin de Türkiye’de bulunmalarını da kapsayan gerekli tüm ikili düzenlemeleri kabul edecek ve gerekli adımları atacaktır. Düzensiz göçmenlerin iade işlemlerine ilişkin masraflar, AB tarafından karşılanacaktır(www.ab.gov.tr., 2018)

[§] İçişleri Bakanı Süleyman SOYLU, AB ile Türkiye arasındaki protokol çerçevesinde geri gönderilen kişi sayısının da 11 bin 339 olduğunu dile getirerek, 20 Mart 2016’dan önce Ege adalarına günlük ortalama geçişlerin 8 binler civarında olduğunu, 2017’de bu sayının 78’e gerilediğini anımsatmıştır(GİGM, 2018).Fakat 07 Haziran 2018 tarihinde Yunanistan’ın kendisine iltica eden darbeci askerleri cezaevlerinden tahliye etmesi üzerine Türkiye ikili geri kabul anlaşmasını durdurmuştur(TRT Haber, 2018).

Teşkilat ve Kadro Yapısında Düzenlemeler

Düzensiz göçle mücadelede etkinliğin artırılması amacıyla, Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde, Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Daire Başkanlığı (Göç.Kaç ve İns. Tic. ile Müc. D.Bşk.) 10 Şubat 2016 tarihinde kurulmuş, personel ataması yapılarak, 27 Temmuz 2016 tarihinde fiilen faaliyete geçmiştir (J.Gn.K.lığı, 2018, s.7).

Göçmen Kaçakçılığı olaylarının yoğun olarak yaşandığı, (16) ** İl Jandarma Komutanlığında Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Şube Müdürlüğü ve bu illere bağlı (18) İlçe Jandarma Komutanlığında ise Kısım Amirliği 06 Aralık 2016 tarihinden itibaren kurulmuştur. Bu kadrolara, 2018 yılından itibaren, kademeli olarak atama yapılması planlanmıştır (J.Gn.K.lığı, 2018, s.8).

Türkiye'deki Geçici Barınma Merkezlerinin (19)'u Jandarma, (3)'ü Polis bölgesinde bulunmakta, toplam (22) Geçici Barınma Merkezinin Dış Güvenliği; Jandarma ve Polis, İç Güvenliği ise; Özel Güvenlik personeli ile sağlanmaktadır. Geri Gönderme Merkezlerinin sayısı (19) olup 5 adedi Jandarma, 14 adedi Emniyetin sorumluluğunda iken 29 Aralık 2017 tarihinden itibaren Geri Gönderme Merkezlerinin tamamı Jandarma sorumluluğuna verilmiştir (J.Gn.K.lığı, 2018, s.28).

Müşterek yürütülen faaliyetler ve veri paylaşımı konusunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile işbirliği protokolü yapılmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı olarak düzensiz göçle mücadeleye; Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, AFAD ve Türk Kızılayı ile koordinasyon içerisinde devam edilmektedir.

2013 yılından Mayıs 2018'e kadar, J.Gn.K.lığı sorumluluk sahasında meydana gelen (37.871) göçmen kaçakçılığı olayında, (475.096) göçmen yakalanmış,(8.653) göçmen kaçakçılığı organizatörü hakkında yasal işlem yapılmıştır (J.Gn.K.lığı, 2018, s.12).

Kurumsal Eğitim Faaliyetleri

Jandarma Genel Komutanlığı göç konusunda personelini bilinçlendirmek ve eğitmek amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği(BMMYK) ile protokol imzalamıştır.†† Proje 1 kapsamında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile işbirliği ve koordinasyon içerisinde Eylül 2016-Ocak 2017 tarihleri arasında 5 dönem halinde 206 personele “Temel Eğitim”, 06-10 Şubat 2017 tarihleri arasında 19 personele “Eğiticilerin Eğitimi” verilmiştir. Göç olaylarının yoğun olarak yaşandığı, Edirne, Kırklareli, Çanakkale, Balıkesir, İzmir, ve Aydın illerine, J.Gn.K.lığı Göç.Kaç ve İns. Tic. ile Müc. D.Bşk. ve BMMYK'dan uzman personel katılımı ile Saha Ziyareti yapılmış, İtalya'da, 20-24 Şubat 2017 tarihleri arasında, (11) Personeli ile Çalışma Ziyareti gerçekleştirilmiş, Ankara'da 15-16 Mart 2017 tarihlerinde Koordinasyon Toplantısı (Çalıştay) icra edilmiştir. Türkçe, İngilizce, Arapça ve Farsça dillerinde hazırlanan Broşür, 2017 Mart ayı içerisinde, (6000) adet kitapçık halinde basılarak, Jandarma birliklerine dağıtılmıştır (J.Gn.K.lığı, 2018, s.33-37).

** Göçmen Kaçakçılığının yoğun olarak yaşandığı iller; Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep, Iğdır, Erzurum, Van, Edirne, Kırklareli, Çanakkale, Balıkesir, İzmir, Aydın, Muğla, Antalya, Mersin, Adana.

†† Karma Göç Hareketlerinde Uluslararası Koruma ve Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında Jandarma Genel Komutanlığı ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği(BMMYK) arasında 03 Ekim 2002 tarihinde “Jandarma Personelinin Eğitilmesine İlişkin Protokol” kapsamında “Karma Göç Hareketlerinde Uluslar arası Koruma ve Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Projesi -1-2” başlatılmıştır. Projenin amacı; eğitim faaliyetleri, yurtiçi saha ziyaretleri, yurtdışı çalışma ziyareti, el kitabı, broşür ve kılavuz basım ve dağıtım ve değerlendirme toplantısı (çalıştay) düzenleyerek farkındalık seviyesini artırmayı amaçlamaktadır(J.Gn.K.lığı, 2018, s.31-32).

Proje 2 kapsamında ise BMMYK ile işbirliği ve koordinasyon içerisinde Ekim 2017-Mart 2018 tarihleri arasında 4 dönem halinde 185 personele “Temel Eğitim” verilmiştir. Söz konusu Proje-1 kapsamında “Eğiticilerin Eğitimi”ni almış (16) personel ile Göç.Kaç. ve İns.Tic. ile Müc.D.Bşk.lığından (1) personel tarafından; 01 Kasım 2017-16 Ocak 2018 tarihleri arasında, belirlenen grup illerde görevli toplam (3.230) Jandarma personeline yönelik, Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele konusunda, ikişer gün süreli yerinde eğitim faaliyeti gerçekleştirilmiştir (J.Gn.K.lığı, 2018, s.37-39).

Göç olaylarının yoğun olarak yaşandığı, Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep, Iğdır, Erzurum ve Van illerine, J.Gn.K.lığı Göç.Kaç ve İns. Tic. ile Müc. D.Bşk. ve BMMYK’dan uzman personel katılımı ile 14-16 Aralık 2017 tarihinde Hatay, 07-08 Mart 2018 tarihinde Iğdır, 22-23 Şubat 2018 tarihinde Şanlıurfa, 13-14 Mart 2018 tarihinde Erzurum, 01-02 Mart 2018 tarihinde Gaziantep, 29-30 Mart 2018 tarihinde Van illerinde Saha Ziyaretleri yapılmıştır. İngiltere’de, 19-22 Mart 2018 tarihleri arasında, (7) Personeli ile Çalışma Ziyareti gerçekleştirilmiş, Ankara’da 27-28 Mart 2018 tarihlerinde Koordinasyon Toplantısı (Çalıştay) icra edilmiştir (J.Gn.K.lığı, 2018, s.40-43).

Proje Kapsamında;

“Düzensiz Göç ve Uluslararası Koruma Kılavuzu” (Kolluk için el kitabı, 500adet),

“Koruma Eğitim Kılavuzu” (İngilizceden çevrilmiş, toplam 100 adet),

“Bilgilendirme Broşürü” [Ülkemizde bulunan yabancıları, hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek üzere, 5 dilde (Türkçe, İngilizce, Arapça, Farsça ve Fransızca) hazırlanmış, toplam 3.000 adet],

“Haftalık Ajanda”nın (480 adet) basım işlemleri tamamlanmış olup, Nisan-Mayıs 2018 ayı içerisinde İl Jandarma Komutanlıklarına dağıtım yapılmıştır (J.Gn.K.lığı, 2018, s.44-48).

Jandarma Genel Komutanlığı Türkiye’nin göç yönetimi alanındaki yapısal değişikliklere Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile koordineli bir şekilde, ülkenin ihtiyaçlarını göz önüne alan en hızlı dönüşümleri yaparak uyum sağlamıştır.

Jandarma Karakollarının Görev ve Sorumlulukları

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kısa sürede teşkilatlanmasını tamamlaması ve Jandarma Genel Komutanlığı’nın da bu yapılanmaya paralel Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Daire Başkanlığını kurması ile birlikte mikro ölçekte Jandarma Karakol Komutanlıklarının idari iş ve eylemlerden kaynaklanan yükleri hafiflemiş ve enerjilerini daha fazla emniyet ve asayişin temini için kullanmaya başlamışlardır. Kabul ve Barınma Merkezlerinin dış güvenliği ile Geri Gönderme Merkezlerinin sorumluluğunun Jandarmaya verilmesi makro ölçekte Jandarmanın iş yükünü artırmıştır.

Gerek denizlerde gerekse karada yakalanan göçmenlerin adli ve idari işlemleri adli ve ülki makamların bilgisi dahilinde Jandarma Karakollarında yapılmaktadır. Çok fazla sayıda yasadışı göçmen yakalandığında Jandarma Karakollarının fiziki imkanları yetersiz gelmektedir. Bu sorunun çözümü için yoğun yasadışı geçiş bölgelerindeki bazı Jandarma Karakol Komutanlıklarına yasadışı göçmen yakaladıklarında barınmalarını sağlayabilmeleri amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin desteği ile içinde banyo tuvalet ve yatak barındıran yeteri kadar konteyner tertip edilmiştir. Karakol komutanlıklarının yakınına kurulan bu konteynerlerin etrafı tel örgüler ile çevrilerek muhafazası sağlanmış, daha modern ve insana yakışır bir ortam yaratılmıştır.

Bu konteynerlerde erkek, kadın ve çocuklar için Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği vb. sivil toplum kuruluşları tarafından tedarik edilen çamaşır, kıyafet, temizlik malzemesi bulunmakta ve göçmenlerin kullanımına sunulmaktadır. Göçmenlerin iâşesi, Göç İdaresi İl Müdürlükleri tarafından karakollara yakın esnaf ile ihale yapılarak sağlanmaktadır. Dolayısıyla Jandarma Karakol Komutanlıklarının göçmenlerin iâşesi ile ilgili sıkıntıları da ortadan kalkmıştır. Göçmenlerle ilgili adli ve idari tahkikat karakollarda yapılmaya devam etmekte, bu kapsamda, kimlik tespitleri yapılmakta, ifadeleri ve parmak izleri alınmaktadır. Parmak izi alım işlemleri Olay Yeri İnceleme timleri bünyesinde bulunan optik cihazlarla alınmaya başlanmış ve yanlış alımdan kaynaklı hatalar önlenmiştir. İfadelerin alınmasında hem Arapça bilen Jandarma personelleri hem de “Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği” tarafından temin edilen tercümanlar kullanılmaktadır. Sevk işlemleri ise yine il müdürlüklerinin anlaşmalı olduğu otobüs firmaları ile sağlanmaktadır. Fakat sorumluluk bölgesi içinde karakola uzak noktalarda çok sayıda yakalanan göçmenlerin idari ve adli işlemlerinin yapılabilmesi için karakollara getirilmesi sorunu hala devam etmektedir. Bu olaylarda genellikle göçmen sayısı fazla olduğunda, devriye araçları nakil amacıyla kullanılamamaktadır (Dikili İlçe Jandarma, 2018). Fakat uygulamadan kaynaklı küçük sorunların ise zamanla alınan tedbirlerle giderilebileceği düşünülmektedir.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu öncesinde Jandarma karakolları tarafından yapılan yasadışı göçmenlerle ilgili iş ve eylemler, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün il ve ilçe teşkilatları tarafından yapılmaya başlanmış ve Jandarma karakollarının sıkıntılı süreçleri ortadan kaldırılmıştır. Yapılan kurumsal düzenlemelerle bu alandaki boşluk doldurulmuş ve gerek insani boyutta gerekse uluslararası alanda ilerleme kaydedilmiştir.

Sonuç

Bulunduğu coğrafi konum itibarıyla Türkiye çevre ülkelerinde meydana gelen yönetim değişiklikleri ve iç savaşlara duyarsız kalamamaktadır. Bölgesinde etkin bir ülke olabilmesi ve yükselen bir güç haline gelebilmesi için bu değişikliklere her zaman hazır bulunmak zorundadır. Türkiye özellikle 2013 yılından itibaren göç ve göçmenler konusunda önemli bir boşluğu doldurarak, kolluk kuvvetlerinin görev ve sorumluluklarını daha etkin ve verimli yapabilmesi için hem yapısal hem de hukuki düzenlemeleri hayata geçirmiştir. Bu düzenlemelerle göçmenlere insani bir yaklaşım sergilemiş, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülkeye insanlık dersi vermiştir.

İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulması ile göçmenler konusundaki tüm iş ve eylemler tek çatı altında toplanmış, kolluk kuvvetleri, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği, koordinasyon ve istihbarat paylaşımı sağlanmıştır. Ayrıca güncel veri ve istatistikleri de düzenli olarak yayınlamaya başlamışlardır. Karakol ve İlçe Jandarma Komutanlıklarının göçmenlerle ilgili idari iş yükünün azalması neticesinde göçmen kaçakçılığının yoğun olduğu bölgelerde, suçların önlenmesine yönelik çalışmalarda gözle görülür bir artış yaşanmıştır.

Tüm bu yapısal ve hukuki düzenlemelere rağmen bazı alanlarda eksiklikler bulunmakta ve düzeltici tedbirler alınmaya devam edilmektedir. 29 Aralık 2017 tarihinden itibaren Geri Gönderme Merkezlerinin tamamının Jandarma sorumluluğuna verilmesi ile birlikte göçmenlerin sınır dışı edilme işlemleri özellikle personel mevcudu yetersiz olan Jandarma Genel Komutanlığı'nın iş yükünü artırmıştır.

Jandarma karakolları açısından en önemli sorun Türkiye'de bulunan Suriyelilerin Avrupa ülkelerine yasa dışı geçme girişimlerini sürekli tekrarlamalarıdır. Türkiye'de bulunan geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler geçici ikametgâh belgeleri ve kimlik kartlarını gizleyerek yasal olmayan yollardan Avrupa'ya gitmeyi planlamakta, son çıkış noktaları olan kıyı şehirlerimize kadar rahat hareket ederek gelebilmekte, yasa dışı çıkış yaparken

yakalansalar bile uluslararası koruma statüsü ile serbest kalabilmektedirler. Bu süreç, Suriyeli kişi ulaşmak istediği ülkeye gidene kadar kısır döngü şeklinde devam etmektedir. Bu durum özellikle Ege Bölgesi kıyı şeridinde görev yapan jandarma personelinin üzerine ek iş yükü getirmektedir. Bu konuda yasal boşluk bulunmaktadır ve bu boşluk bir an önce giderilmelidir.

Özellikle Ege ve Akdeniz kıyılarında bulunan Jandarma karakollarımızda personel sayısının yetersiz, bu bölgelerin turizm bölgesi ve asayiş olay sayılarının yüksek olması nedeniyle göçmen kaçakçılığı olayı meydana geldiğinde tüm personel bu olaya kanalize olmakta ve asayiş olaylarında zaafiyet yaşanmaktadır. Görevleri gereği az sayıdaki personelin kendi kapasitelerini aşan adli ve idari faaliyetlerle uğraşmaları personel moral ve motivasyonunu olumsuz etkilemekte ve personelin dilekçe vererek başka illere atama isteğinde bulunmalarına neden olmaktadır. Bu zaafiyetin giderilmesi için personel sayılarının artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Etkili bir göçle mücadele politikasının oluşturulabilmesi için bu bölgelerde uygulayıcı olan kolluk personelini teşvik edici bir sistem getirilmelidir.

Sorumluluk bölgesi içinde yakalanan sayıca fazla göçmenlerin karakollara sevk edilebilmesi için Jandarma devriye araçlarının kapasitesi yetersiz kalmakta, bu sorunun aşılabilmesi için Göç İdaresi İl ve İlçe Müdürlükleri tarafından yerel esnaf ile ulaşım hizmetleri sözleşmesi imzalanmalı ve sıkıntı giderilmelidir.

Yakalanan göçmenlerin işlemleri tamamlanıncaya kadar barındırılması amacıyla bazı karakollara Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü'nün desteği ile tertip edilen konteynerlerin kıyı şeridinde bulunan tüm karakollara tertip edilmesi gerekmektedir. Aksi halde yakalanan göçmenlerin barınma sorunları devam edecektir.

Göçmen kaçakçılığı suçunda kaçakçılık olayında kullanılan araçların müsaderesine ilişkin hükümlerin uygulanması göçmen kaçakçılığı ile mücadelede etkin sonuçlar elde etmeye destek olmaktadır.

Türkiye'de alınan tedbirler ve yasal düzenlemelerle birlikte karada tespit edilen ve denize çıkmadan Jandarma ve Emniyet birimleri tarafından 2015 yılında 91611, 2016 yılında 37130, 2017 yılında 21937, 2018 yılı 10 Nisan itibarıyla 1898 yasadışı göçmen yakalanmıştır. Yakalanan göçmen sayıları sürekli azalış göstermektedir. 2015 yılında Türkiye karasularında hayatını kaybeden düzensiz göçmenlerin sayısı 279 iken 2016 yılında 192'ye gerilemiş ve bir önceki yıla göre % 29 azalış göstermiştir (SGK, 2018).

Türkiye'de yasadışı göçle mücadele kapsamında gerçekleştirilen yapısal ve hukuki düzenlemeler ve 18 Mart 2016 tarihinde Yunanistan ile Türkiye arasında imzalanan protokol ile yasadışı göç olaylarında ciddi azalışlar meydana gelmiş ve Türkiye'nin bu alanda çok önemli mesafeler kat ettiğini tüm dünyaya göstermiştir.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun yürürlüğe sokulması ve bu kapsam da Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün il ve ilçelere kadar teşkilatlanmasını tamamlaması sonucunda Türkiye göç yönetimi konusunda önemli bir boşluğu doldurmuştur. Her ne kadar yeni kurulan bir yapı ve uygulamadan kaynaklı aksaklıklar olsa bile gün geçtikçe daha ideal bir yapıya doğru gelişim göstermektedir.

Jandarma Genel Komutanlığı ise gerek yeni duruma göre teşkilatlanarak gerekse personelinin bilinç ve eğitim düzeyini artırarak, göç alanında üzerine düşen vazifeyi kolluk kuvveti olarak yerine getirmektedir. Personel miktarının her yıl artışıyla birlikte, göç konusunda yetersiz personelden kaynaklı sorunlar azalacak artan bilgi ve tecrübe ile daha profesyonel hareket edecektir.

Kaynakça

- A Haber. (2017). *Bakan Soylu, Türkiye'deki mülteci sayısını açıkladı*. Erişim Tarihi: 27 Şubat 2017. <http://www.ahaber.com.tr/gundem/2017/02/15/bakan-soylu-turkiyedeki-multeci-sayisini-acikladi>.
- Akşam Gazetesi. (2016). Geri kabul buzdolabında. *Erişim Tarihi: 17.03.2018*. <https://www.aksam.com.tr/siyaset/geri-kabul-buzdolabinda/haber-522165>.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi(AFAD) Başkanlığı. (2017). *Suriyeli sığınmacılar geçici barınma merkezi bilgi notu*. Erişim Tarihi: 11.02.2018. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/11_12_2017_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf.
- Avrupa Birliği(AB) Bakanlığı. (2018). *Türkiye-AB vize muafiyeti süreci ve geri kabul anlaşması hakkında temel sorular ve yanıtları*. Erişim Tarihi: 09.03.2018 https://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf.
- Başbakanlık Genelgesi. (2014). *Geri kabul anlaşması 2014/6*. Resmi Gazete, 16/04/2014, 2014-28974
- Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (UNCHR). (2018). *Operasyonel bilgi portalı*. Erişim Tarihi: 11.04.2018. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>.
- Dikili İlçe Jandarma, Merkez Jandarma Karakol Komutanı J.Kd.Bçvş. Rahmi DOĞAN ile 05.04.2018 tarihinde yapılan mülakat
- Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY). (2014). Resmi Gazete 22/10/2014 2014/6883. Erişim Tarihi: 10.03.2018. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15.htm>.
- Göç Terimleri Sözlüğü. (2018). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: 11.19.2018. http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2018). *Geri gönderme merkezleri*. Erişim Tarihi: 02.03.2018. http://www.goc.gov.tr/icerik3/geri-gonderme-merkezleri_363_378_10094,
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2018). *Göç idaresi genel müdürlüğü teşkilat şeması*. Erişim Tarihi: 20 Ocak 2018. http://www.goc.gov.tr/icerik3/teskilat-semasi_273_274_281.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2018). *Göç politikaları kurulu toplandı*. Erişim Tarihi: 13.03.2018. http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-politikalari-kurulu-toplandi_359_8930_11473_icerik.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2018). *Yabancılar iletişim merkezi (YİMER 157)*. Erişim Tarihi: 13.03.2018. <http://yimer.gov.tr>.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2018). *Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler*. Erişim Tarihi: 02.03.2018. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2016). *2016 Türkiye göç raporu*, Erişim Tarihi: 11.03.2018. http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf.
- İncili, Ö.F., Akdemir, İ.O. (2016). Yerinden edilmişliğin coğrafi analizi: Kilis'te Suriyeli sığınmacılar. *Marmara Coğrafya Dergisi*. Sayı: 34. 118-133.
- İzmir Emniyet Müdürlüğü (İEM). (2018). *Yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı işlemleri*. Erişim Tarihi: 18.03.2018. <http://www.izmir.pol.tr/Sayfalar/yasadisi-goc-gocmen-kacakciligi-islemleri.aspx>.
- Jandarma Dergisi. (2017). *Güçlü, güvenilir, hazır*. Haziran 2017. Sayı: 147. Erişim Tarihi: 03.01.2018. http://www.jandarma.gov.tr/tanitim/dergi/e-dergi/e-dergi_haziran.html.

- Jandarma Genel Komutanlığı(J.Gn.K.lığı). (2018). Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Daire Başkanlığı, *Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele sunumu*. Erişim Tarihi:03.05.2018.
- Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik, (KBYM), (2014), Erişim Tarihi:10.03.2018. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140422-5.htm>.
- Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun. (1988). Erişim Tarihi:21.02.2018. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.3497&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=3497>.
- Koçak, Y., Terzi, E. Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri.*KAÜ-İİBF Dergisi. Cilt 3. Sayı 3. Yıl 2. Sy.163-184.*
- Mültecilerin Hukuki Statülerine İlişkin Sözleşme. (1951). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 27 Şubat 2017. <http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusune%C4%B1%C4%B1sk%C4%B1nsozlesme.pdf>.
- Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi(ORSAM). (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri*. Orsam Rapor No:195 Erişim Tarihi: 27 Şubat 2017., http://tesev.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Suriyeli_Siginmacilarin_Turkiyeye_Etkileri.pdf.
- Radikal Gazetesi. (2016). Türkiye ve AB arasındaki sığınmacı mutabakatı.Erişim Tarihi: 17.03.2018. <http://www.radikal.com.tr/mugla-haber/turkiye-ve-ab-arasindaki-siginmaci-mutabakati-1540301/>.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı(SGK). (2018). *Düzensiz göç istatistikleri*.Erişim Tarihi:13.03.2018. http://www.sahilguvenlik.gov.tr/baskanliklar/harekat/faaliyet_istatistikleri/duzensiz_goc_istatistikleri.html.
- Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun. (2003). Erişim Tarihi: 23 Mart 2018. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4804.html>.
- Sınır, Kıyı ve Kara Sularımızın Muhafaza ve Emniyeti ve Kaçakçılığın Men ve Takibi İşlerinin Dâhiliye Vekâletine Devri Hakkında Kanun. (1956). Erişim Tarihi:21.02.2018. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/9363.pdf>,
- Soyupek,Y. (2016). Türk Kamu Yönetiminde Göç Politikaları ve Göç, Yönetiminin Belirlenmesinde Avrupa Birliği ve Avrupalı Değerlerin Yeri. *Türk Göçü 2016 Seçilmiş Bildiriler I*. London, Transnational Press London. 179-184. Erişim Tarihi:17.02.2018. <http://tplondon.com/books/9781910781364/978191078136423.pdf>.
- TRT Haber, (2018), “Yunanistan ile ikili geri kabul anlaşması durduruldu”, <http://www.trthaber.com/haber/gundem/yunanistan-ile-ikili-geri-kabul-anlasmasi-durduruldu-369049.html>, Erişim Tarihi: 15 Haziran 2018.
- Tunç, A.Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme.*Tesam Akademi Dergisi. Cilt:2. Sayı: 2. 29-63.*
- Tuzcu,A., Bademli, K.(2014), Göçün Psikososyal Boyutu, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Phychiatry, 2014;6(1),sy.56-66
- Türk Ceza Kanunu (TCK). (2004). Erişim Tarihi: 23 Mart 2018. <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5237&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5237>.

-
- Türkiye-Avrupa Birliği Bildirisi, Erişim Tarihi:18.12.2018.
https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi_.pdf
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). Erişim Tarihi:10.03.2018.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>.
- Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik. (2016). Erişim Tarihi:10.03.2018. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-11.htm>.
- Yıldız, A. (2017). *Uluslar arası Göç Örgütü(IOM), Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu, göçmen kaçakçılığı algısı ve göçmenlerin karar süreçleri raporu*. Erişim Tarihi:02.03.2018. https://unescochair.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2017/04/IOM_GOCMEN_KACAKCILIGI_TR.pdf.
-